

A
ESİN.E
SAF
1964

YENİ İSTANBUL

7 EKİM 1964

Sâfi'nin ölümü

(Safiye Erol hakkında bir kaç hatıra)

384

Tek-Esin Vakfı

Yazan:

Emel ESİN

GÜNÜN YAZISI

Sâfi'nin ölümü

(Safiye Erol hakkında bir kaç hatıra)

Yazan:

Emel ESİN

SELİMİYE Camiinin çirnarlı avlusunda, musallâ taşı üstünde bir tabut yatıyordu. Tabutun yeşil örtüsünde sırma ile şu âyet yazılı idi: "Her can ölümü tadar. Ve, O'na döneceksiniz". Tabutun baş tarafına yeşil renkte ve penbe oyalı bir yemeni serilmişdi. Üç penbe karanfil, bir dost elile örtüye iğnelenmişdi.

Çınar ağaçlarının gölgesinde yatan tabut yalnızdı. Tek şahidleri, bir sed üzerine dizilmiş mezar taşları, yüksek boylu, başlarında kavuk ve fes taşıyan ecdâd mezarları idi.

Yavaş, yavaş, ikişer üçer, kadınlar gelmeğe başladı. Musallâ taşının yanında ayakda durdular veya yere oturdular. Kadınların kimi dua ediyor, kimi ağ-

lıyordu. Fısıltılar da vardı: "Yalnız yaşadın." "Hasta değildi. Birden bire, dün gece beyninde bir damar çatlamış". "Komşuları kaldırmış". "Karaca Ahmed'de yatan anasının yanına gömülmek istemiş ama yer yok diye izin vermemişler". Biri diğerinin kulağına doğru eğildi: "Anasının mezarı başındaki çınar hemen devrilmiş, ona yerini vermiş. Gönül ne yapmaz ki".

İlk mektebden çıkan kara önlüklü küçük çocuklar yaklaştı: "Kadınmış meğer". "Ne için öldü?" "Ölüm de nedir?". "Sus,

Maniakue!". "Susmayacağım işte. Söylesene be, ölüm nedir?".

Titreyen çınar yapraklarının üstündeki semâ cihetinden gelen müezzinin sesi ikinci ezanı okudu. İki nefer ölmüş hanımın tabutunun başı ve ayağı hizasında saygı vaziyetinde durdular. Kalabalık olmanın bir cemaat saf bağladı ve cenaze namazı kılındı. En nihayet, imam cemaata dönerek dedi ki: "Ölümün ebedî hayatın kapusu olduğuna inanan ey Müslümanlar, şimdi Allahın karşısına bu çıkan hakkında nasıl şahadet e-

dersiniz? Meyyite'yi nasıl bilirdiniz?"

Cemaat hep bir ağızdan "iyi, iyi" derken, başlar yere eğildi ve her hayalde Safiye Erol canlandı.

Safiye Erol, Hicri 1318 yılında, Keşan'da, Sami Bey ile Emine İkbâl Hanımın kızı olarak dünyaya gelmişti. Aile ocağı, Türk tasavvufuna mensub vecdî hesini bilhassa annenin şahsında gösteren, kültürel bir istikametle sahip bir merkezdi. Buna rağmen, Safiye Hanım ecnebi mekteplerde okudu. Bu keyfiyet devrin icabı idi. Haçlı seferlerden beri yüzyıllardır devam eden bir mücadelenin sonunda, ondokuzuncu milâdi asır içinde, Türk - İslâm toplumu karşı câmia önünde dize gelmişti. 1914 - 18 harbi yıkılışımızın maddî alanda timsali olacaktı. Filhakika, milletin kahramanlığı ve Mustafa Kemal Paşanın dehası vasıtasile, Türklüğün Asya ve Avrupa arasında köprü kurana bu kalesi, istilâdan kurtarılacaktı. Fakat mânevi âlemede, mağlûbiyetin acısı bir çok

(Devamı 6. sayfada)

Sâfi'nin ölümü

(Baştarafı 2. sayfada)

kimselerin içini şübbe zehiri ile kemiriyordu. Mağlûblar çocuklarını da kendileri gibi mağlûb olmağa mahkûm yetişmesin diye, muvaffakiyetli galiblere benzesinler diye, fakir bir cemiyetin son imkânlarına kadar sarfederek, gençlere Avrupa terbiyesi vermeğe çalışıyordu. Tevfik Fikret, vatanını terk eden Halûk'a vedâ ederken Topkapıdaki büyük ve artık kurumuş çınarı Türkiyenin timsali olarak gösteriyordu. Gençler böylece milli kültürden ümitsiz ve kısmetsiz kalarak Batıya dönüyor ve bazen harici şekil yoluyla, bazen mânaya vararak, ya bancı kültüre intibak etmeğe cabahyorlardı.

Safiye Hanım da ilk dünya harbi esnasında Alman mektebinde okudu. Ona kalabalık sınıflarda, öğle vakti mahallebici dükkânında rastlayanlar, Türk çocukları grubu içinde, başı beyaz örtülü, temkinli ve çalışkan bir küçük kız hatırlarlar.

Mercan rengi bir gothique kilisenin yükseldiğini, Orta Çağ heykellerinin kapılarda dizilip gülümsediği Freiburg şehrinde, Safiye hanım felsefe okudu. Avrupa medeniyetinin âbidelerinin gölgesinde yetişti ve onların özünü anlamağa ve kültürün iskeletini teşkil eden metodları ta nımağa çalıştı. Sade Avrupa kültürü değil, bütün dünya kültürleri, en cazibeli vehelerile ona arz oluyordu. Sonradan, kendisinden duyduğuma göre, gerek Uzak Şark mefkûresi, gerek Hind düşünçesi Safiye Hanımın celb etmişti. Safiye Hanım kültür cihetinden fakirleşmiş vatanı unutacak mıydı? Böyle olma yacaktı çünkü harici tesirlerin kuvvetine rağmen, tahsil yılları boyunca hep annesini özlemişti. Silâ-i rahm onu Türkiyeye bağladı.

Gün geldi, İslâm Türk kültürü Safiye Hanıma kendini tekrar teklif etti. Safiye Hanıma gözüken "bir şahıs değil, bir cemiyeti yaşatan hassa ve faziletlerin müşahhas timsali" idi (Safiye Erol, Mürsidi ağâh, s. 270).

Yaşlı bir mekteb hocası olan Kenan Rifai'nin hüviyetine bürünmüştü. Yaşlı bir mekteb hocası bu hanıma, her ikisinin de harici görünüşü ile tezdad teşkil eden bir emir verdi: "Er ol!" Kâmil insan mertebesine varmak için her milletin kendi yolu vardır. Türk erenleri de, destan kahramanları uslubundadır. Er meydanına varıp, cemiyete hizmet için bel bağlayınca, kahramanca, kendilerini kurban eder, baş ve can verirler, şehid düşerler. Dünya ihtiraslarına böylece öldükten sonra, ebedî hayata doğar ve ayağa kalkarlar. Artık, insanîyetin babası Âdem gibi günahlardan safi olmuşlardır. O zaman, edeb tacını başlarına giyer ve er meydanında, kılıç oynatırlar.

Safiye Erol'un kılıcının bir parçası: "Ciğer Delen" oldu. Bizim neslimiz için, "Ciğer Delen" bir dönüşüm noktası idi. İşte, milli kültür ölmemişti, Tevfik Fikretin asırdide çınarı kurumamıştı. Yeniden bahar oldu ve çınar taze filiz verdi. Bu bahar geçmiş

baharlardan bir az başka idi. Elbette ki, "kıymetler daima bâkidir, fakat estetik versiyonlar devrin ihtiyacına göre değişir" (Mürşid s. 282). "Homo mysticus", "Homo Sapiens" ve "Mürşid-i ağâh" da Safiye Erol henüz hocasına bakarken, "Rahmet Ağacı" ile İslâm Peygamberine döndü.

Böylece hayatın akşamı geldi. Safiye Hanım olgunluk çağında haricen şöyle gözükte Sevimli, mütebessim ve sakindi. Büyük göz kapakları altında zekâ ile parlayan elâ gözleri vardı. Görünüşüne çok itinâ ederdi: "Yine giyindim, kuşandım, aynaya baktım. Mumya süslenmişti. Has panın hiç ekşiği yok, "Arpege" sürmü, inciler takmış." (Mürşid s. 240) diyerek, bu harici süslerin içindeki hayata ölmüş hüviyetle, teşkil ettiği tezada ısrar etmişti.

Mensub olduğu Türk cemiyetine faal şekilde hizmetde kurur etmemeye gayret ederdi. Üsküdar imar ve kültür derneği âzası olarak çalışmalarında, biz arkadaşlarına kültür kıymetlerinin ehemmiyetini telkin ederdi. Geniş toplantılarda çekingen ve mahcup halli olurdu. Derneğimizin bir kurultayında, söz istemek için birkaç kere el kaldırdığını, sonra vazgeçip kolunu indirdiğini ve önüne bakdığını hatırlarım.

Bir de gizli hayatı vardı. Hayatının son senesinde, sevdiği Edirneyi ziyaret etmiş ve itikâfa çekilmişti. İtikâf mahalli çocukluğunu geçirdiği evin bulunduğu Selimiye mahallesi idi. Üç senedir, Safiye Erol, 1 Ekim gecesi mevud ölümle karşılaşacağı Karlık bayırındaki apartmanda oturuyordu. Geniş odalar ve bir balkon mürekkep apartmanın duvarlarında bir Dürer gravürü, bir Japon estampe'i, ve Naks bendi dervişlerinin raks ayinini gösteren bir İslâm minyatürü asılmıştı. Kütüphanesinde, bilhassa Türk mutavassıflarının eserleri vardı. Bir felsefe talebesinin mütevazı odasından pek başka olmayan bu apartman, Saray Burnunu seyrederdi. Penceresinin önüne, denizin ötesinde, Fetihden beri birbirini tâkib eden tarihimi

MENKUL SATIŞ İLANI İSTANBUL 13 ÜNCÜ İCRA MEMURLUGUNDAN

Sayı: 964/6142

Bir borçtan dolayı mahcuz olup açık arttırma suretile satılmasına karar verilen (24.000) lira muhammen kıymetinde, 300 teneke beyaz peynir'in ilk açık arttırması 19/10/1964 Pazartesi günü saat 12.30 ilâ 13 e kadar Küçükpazar - Kantarcılar Sabunhane sokak No. 27 - 29 buzhanede yapılacaktır.

İlk açık arttırma günü muhammen kıymetin %75 ini bulmadığı surette ikinci açık arttırmanın 21/10/1964 Çarşamba günü yine aynı saat ve mahalde yapılarak en çok arttırana peşin para ile ihale edileceği ve dellâliye resmi ve ihale karar pulunun alıcıya ait olduğu, taleplerin satış yerinde bulunmaları ilân olunur.

(Basın 19012) — 5405

zin vekayı silsilesi gibi, İstanbul büyük camileri dizilmişti.

Kur'an "Kimse ölüme rastlayacağı veri bilmez" buyuruyor. Safiye Hanım, bu yerin ölüm sahili olduğunu belki hissetmişti. Yeni İstanbul'da intişar eden son makaleleri sırasında, son yılda yazdığı mektublarda, kendi hayatının muhasebesi ile meşguldu. Yine Kur'an remzlerine müracaat edersek, bu ölüm sahilinde bu denizlerin birleşmesinde (Kur'an, XVIII/60), acı ve tatlı sular birbirine akıyordu. Rüyalar ve tefekkür arasında geçen gecelerde, Safiye Erol'un kalbinde, "Ciğer Delen" de tasvir ettiği Aşk Sultanı taht kurardı. Tahtta oturan peçeli bazen annesi, bazen hocası, bazen başka biri idi. Kutb etrafına, Safiye Hanımın tabiriyle "Lah-i mahfûz'dan ilham gelir" ve Türk sufleri nefesleriyle "hayat ve ölümün vuslat demini" (Mürşid s. 245) okurdu.

Bu son sayılı günlerde, Safiye Erol'un hafızasında Sezâi'nin şu beytleri terennüm etti:

Mürg-ü lâhûtum, anın bir mekân olmaz bana,
Mürg-ü lâhûtum, anın bir mekân olmaz bana,
Güllistanım, taze taze güllerim açmaktadır
Arzuy-u nevbahâr emem, hazân olmaz bana,
Pota-i aşk içre kal etti beni Ustâd-i aşk,
Dür-ü sâfiyim, mehakk-i imtihan olmaz bana,
Sûretim sûrette pinhân eylemiştir cânını,
Sûretim sûrette cân oldu, zaman olmaz bana,
Ey Sezâi, sems-i aşka per yakar pervaneyim,
Halet-i yâşın sefasından fiğân olmaz bana.